

HANTAVIRUS ENFEKSIYONLARI

Dr. Aydın DEVECİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji A.D.

Viroloji | Epidemiyoloji | Patogenez | Klinik | Tani | Tedavi | Korunma

2026

Sunum Planı

- 1 Giriş ve Tarihçe
- 2 Viroloji ve Taksonomi
- 3 Epidemiyoloji ve Coğrafi Dağılım
- 4 Rezervuar Konakçılar ve Bulaşma
- 5 Patogenez ve İmmünopatoloji
- 6 Klinik Tablolar: HFRS ve HKS
- 7 Tanı Yöntemleri
- 8 Tedavi ve Yönetim
- 9 Korunma ve Kontrol
- 10 Güncel Gelişmeler ve Sonuç

Tarihsel Perspektif

1951-1953

Kore Savaşı

ABD askerlerinde 3.000'den fazla hemorajik ateş vakası (Kore Hemorajik Ateşi)

1976

Virüsün İzolasyonu

Ho Wang Lee, Hantaan nehri yakınındaki Apodemus agrarius'tan virüsü izole etti

1993

Sin Nombre Virüsü

ABD'nin Güneybatı bölgesinde (Four Corners) ölümcül pulmoner sendrom salgını

2005-Gunumuz

Taksonomi Güncelleme

Hantaviridae ailesi olarak yeniden sınıflandırıldı; 50'den fazla tür tanımlandı

Virüs Yapısı ve Genom Organizasyonu

Virusun Özellikleri

- Zarflı, sferik, 80-120 nm cap
- Negatif polariteli, tek iplikli RNA
- Üç segmentli genom: L, M, S
- Elliovirales takımına ait
- Hantaviridae ailesi
- Ortohantavirus cinsi

Genom Segmentleri

Segment	Boyut	Protein
L (Large)	~6.5 kb	RdRp (RNA polimeraz)
M (Medium)	~3.6 kb	Gn ve Gc glikoproteinleri
S (Small)	~1.7 kb	Nukleokapsid (N)

Başlıca Hantavirus Türleri

Virüs Türü	Coğrafi Bölge	Rezervuar	Hastalık	Mortalite
Hantaan	Asya (Çin, Kore)	Apodemus agrarius	HFRS (ağır)	%5-15
Seoul	Dünya geneli	Rattus norvegicus	HFRS (orta)	%1-2
Puumala	Avrupa	Myodes glareolus	NE (hafif)	<%0.5
Dobrava	Balkanlar, Avrupa	Apodemus flavicollis	HFRS (ağır)	%5-12
Sin Nombre	Kuzey Amerika	Peromyscus maniculatus	HKS	%35-40
Andes	Güney Amerika	Oligoryzomys longicaudatus	HKS	%25-40

HFRS: Böbrek Sendromlu Hemorrajik Ateş | NE: Nefropatia Epidemica | HKS: Hantavirus Kardiyopulmoner Sendromu

Küresel Epidemiyoloji

150.000+

Yıllık HFRS vakası
(dünya geneli)

%70-90

Çin kaynaklı
HFRS vakaları

300+

Yıllık HKS vakası
(Amerika kıtası)

Bölgesel Dağılım

Asya: Çin, Kore, Rusya - Hantaan ve Seoul virüsleri baskın. Yılda ~100.000+ vaka (Çin)

Avrupa: Finlandiya, Almanya, Balkanlar - Puumala ve Dobrava virusleri. Yılda ~10.000 vaka

Amerika: ABD, Arjantin, Şili, Brezilya - Sin Nombre ve Andes virusleri. Yüksek mortalite

Türkiye'de Epidemiyolojik Durum

- Batı Karadeniz bölgesi başta olmak üzere sporadik vakalar bildirilmektedir
- Puumala ve Dobrava-Belgrade virüsleri saptanmıştır
- Myodes glareolus ve Apodemus flavicollis ana rezervuarlardır
- Özellikle kırsal kesimde, odun depolama ve tarımsal faaliyetlerle ilişkili vakalar görülmektedir

Risk Faktörleri

- Kırsal alanda yaşam
- Tarımsal faaliyetler
- Odun toplama/depolama
- Eski binaların temizliği
- Askeri tatbikatlar

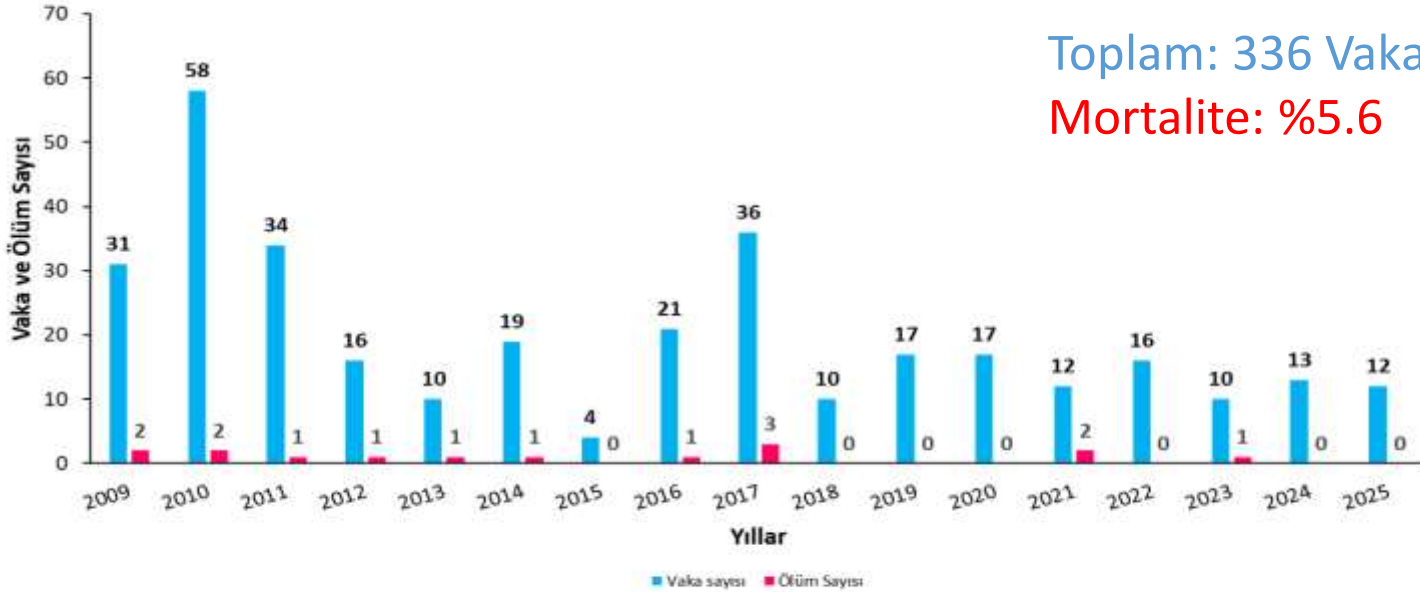
Mevsimsel Özellikler

- Sonbahar-kış ayları pik dönem
- Kemirgen popülasyonundaki dalgalanmalar
- İklim değişikliği ile ilişkili artış trendi
- Kentleşme ile habitat değişimi

Türkiye'de Hantavirus Epidemiyolojisi

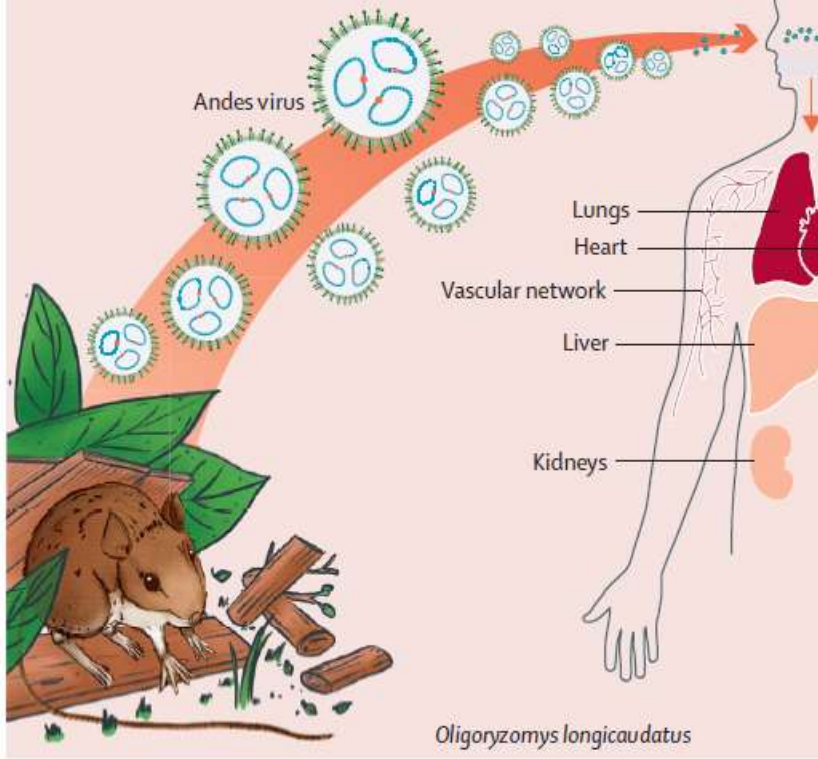
HANTAVİRÜS ENFEKSİYONU VAKA VE ÖLÜMLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI (TÜRKİYE; 2009-2025)

The Americas

Hantavirus cardiopulmonary syndrome

Andes virus

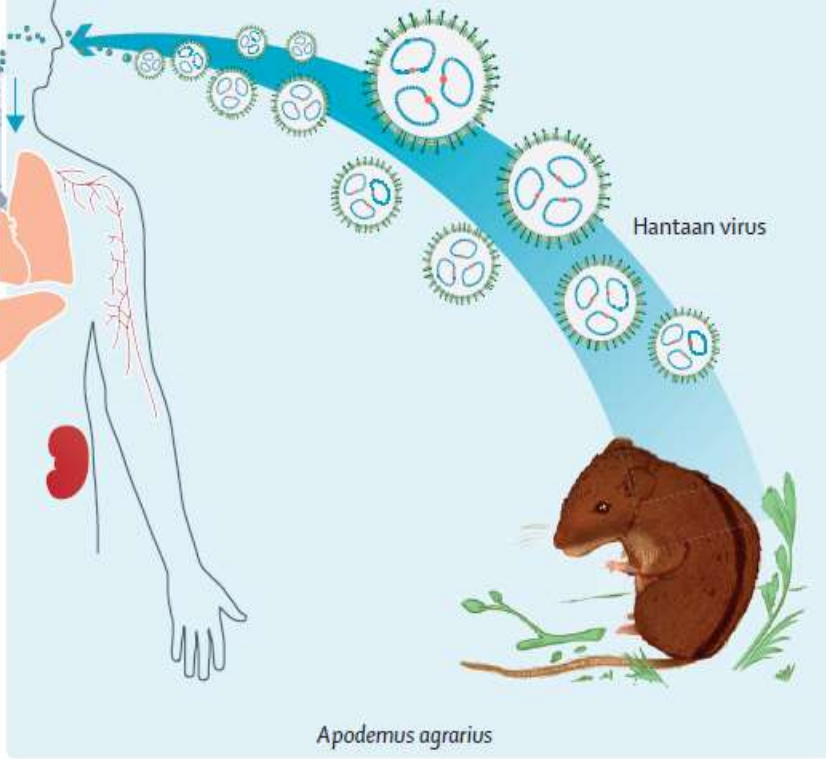

Oligoryzomys longicaudatus

Europe and Asia

Haemorrhagic fever with renal syndrome

Hantaan virus

Apodemus agrarius

Bulaşma Mekanizmaları

İnhalasyon (Primer Yol)

Enfekte kemirgen idrar, dışkı ve tükürüğünden kaynaklanan aerosollerin solunması ile bulaşma

Direkt Temas

Enfekte kemirgen veya vücut sıvılarıyla mukoza veya açık yara yoluyla temas

Kemirgen Isırığı

Nadir fakat bildirilmiş bulaşma yolu; özellikle laboratuvar ortamında

İnsandan İnsana

Yalnızca Andes virusu için kanıtlanmıştır; diğer türler için gösterilememiştir.

Virüs Hücre Giriş Mekanizması

1

Reseptör Tanıma

Virüs yüzey glikoproteinleri Gn/Gc, konak hücre yüzeyindeki beta-3 integrinlere (alphaV-beta3 ve alphaIIb-beta3) bağlanır. Patojenik hantavirusler bu integrinleri tercih ederken, non-patojenik türler beta-1 integrin kullanır.

2

Endositoz

Virus-reseptör kompleksi clathrin aracılı endositoz ile hücre içine alınır. Bazı türler (Andes, Hantaan) ek olarak kolesterol ve lipidlere bağlanır. Endozom pH'inin düşmesi, membran füzyonunu tetikler.

3

Membran Füzyonu

Gc glikoproteini, düşük pH ortamında konformasyonel değişikliğe uğrayarak viral zarf ile endozom membranını birleştiren füzyon peptidini açığa çıkarır. Ribonukleoprotein kompleksleri sitoplazmaya serbest bırakılır.

4

Replikasyon

Viral RdRp sitoplazmada negatif-polariteli RNA'dan mRNA ve antigenomik RNA sentezler. Yeni viryonlar Golgi aracılığıyla toplanır ve hücre yüzeyinden tomurcuklanarak serbest kalır.

Organ Spesifik Patogenez

Böbrek (HFRS)

- Tubulointerstisyel nefrit (belirgin)
- Medula'da hemoraji ve ödem
- Glomerüler mezenkimal hücrelerinde virüs replikasyonu
- Proteinuri (bazen nefrotik düzeyde)
- Akut tübüler nekroz
- Kronik böbrek hasarı riski (%15-20 olguda)

Akciğer (HKS)

- Alveolar kapiller endotelde yoğun virüs
- Non-kardiyojenik pulmoner ödem
- Alveolar boşlukta protein içeren transuda
- Interstisyel lenfosit ve makrofaj infiltrasyonu
- Hiyalin membran oluşumu (DAD benzeri)
- Tip II pneumosit hasarı

Kardiyovasküler

- Miyokard depresyonu (HKS'de)
- Kardiyak output azalması
- Sistemik vasküler direnç artışı
- Trombositopeni ve koagulopati
- Hemokonsantrasyon
- Şok tablosu (kardiyojenik)

İmmün Yanıt ve Sitokin Kaskadı

Sitokin Profili ve Klinik Korelasyon

Sitokin/Medyatör	Kaynak	Etki	Klinik Korelasyon
TNF-alpha	Makrofaj, T hücre	Endotel aktivasyonu, geçirgenlik artışı	Ağır ile korelasyon
IL-6	Monosit, endotel	Akut faz yanıtı, ateş, inflamasyon	CRP yüksekliği ile paralel
IFN-gamma	NK, CD8+ T hücre	Antiviral etki + immün hasar	Çift yönlü: koruyucu ve hasar
VEGF	Endotel, trombosit	Vasküler geçirgenlik artışı	Pulmoner ödem şiddeti
IL-10	Treg, makrofaj	Antiinflamatuvar, immün regülasyon	Düşüklüğü ağır seyirle ilişkili

T Hücre Yanıtı ve İmmünopatoloji

CD8+ Sitotoksik T Hücreleri

Patojenik Rol:

Enfekte endotel hücrelerini tanımak ve öldürme yoluyla vasküler bütünlüğü bozar. Ağır vakalarda aşırı CD8+ T hücre yanıtı hastalığı kötüleştiren primer faktör olabilir.

- Akciğer biyopsilerinde yoğun CD8+ T hücre infiltrasyonu
- Ağır HKS olgularında yüksek CD8/CD4 oranı
- HLA-B35 taşıyıcılarda daha ağır seyir (immunogenetik yetkinlik)
- Granzim B ve perforin aracılı endotel hücre ölümü

Koruyucu İmmün Yanıt

Nötralizen Antikorlar:

IgM erken dönemde, IgG geç dönemde ortaya çıkar. Anti-Gn ve anti-Gc antikorları virüs nötralizasyonu sağlar.

Düzenleyici Mekanizmalar:

- Treg hücreler (FoxP3+) sitokin fırtınasını sınırlar
- IL-10 üretimi immün hasarı azaltır
- Erken IFN-alpha yanıtı virüs klirensi için kritik

İmmunogenetik Faktörler:

HLA-B8 koruyucu etki gösterirken, HLA-B35 ağır seyirle ilişkilidir. TNF-alpha gen polimorfizmleri hastalık şiddetini etkiler.

Böbrek Sendromlu Hemorajik Ateş (HFRS)

Ateş Dönemi (2-8 gün)

Ani başlangıçlı yüksek ateş, bas ağrısı, miyalji, bulantı, bulanık görme, peteşi, konjonktival kızarıklık

Hipotansif Dönem (saat-2 gün)

Tansiyon düşüşü, sok belirtileri, trombositopeni, proteinuri, hemokonsantrasyon

Oligurik Dönem (3-7 gün)

Akut böbrek yetmezliği, oliguri/anuri, hipervolemi, elektrolit dengesizliği, hemoraji

Diuretik Dönem (günler-haftalar)

Poliuri (3-6 L/gün), dehidratasyon riski, elektrolit kaybına dikkat

Konvelesan Dönem (haftalar-aylar)

Yavaş iyileşme, kronik böbrek hasarı olabilir, uzun süreli halsizlik

Hantavirus Kardiyopulmoner Sendromu (HKS)

Prodromal Donem (3-6 Gun)

- Ateş, miyalji, halsizlik
- Bas ağrısı, bas dönmesi
- Gastrointestinal semptomlar (bulantı, kusma, ishal)
- Öksürük ve dispne başlangıcı
- Trombositopeni ve lökositoz

Kardiyopulmoner Donem

- Hızlı ilerleyen non-kardiyojenik pulmoner ödem
- Ağır hipoksi ve solunum yetmezliği
- Kardiyojenik şok (miyokard depresyonu)
- Hemokonsantrasyon, laktik asidoz
- ARDS tablosu; mekanik ventilasyon gereksinimi
- Mortalite: %35-40 (Sin Nombre ile)

HFRS ve HKS Karşılaştırması

Özellik	HFRS	HKS/HKPS
Coğrafi dağılım	Asya, Avrupa	Amerika kıtası
Primer hedef organ	Böbrekler	Akciğer ve kalp
İnkübasyon süresi	2-4 hafta	1-5 hafta
Hemoraji	Sık	Nadir
Böbrek tutulumu	Belirgin	Hafif-orta
Pulmoner ödem	Nadir	Karakteristik
Mortalite	%1-15 (türe göre)	%25-40
İnsandan insana	Yok	Yalnızca Andes virusu

Laboratuvar Tanı Yöntemleri

Serolojik Testler (Altın Standart)

- IgM ELISA - Akut enfeksiyon tanısı
- IgG ELISA - Geçmiş enfeksiyon/seroprevalans
- Immunofloresan antikor testi (IFA)
- Notralizen antikor testleri

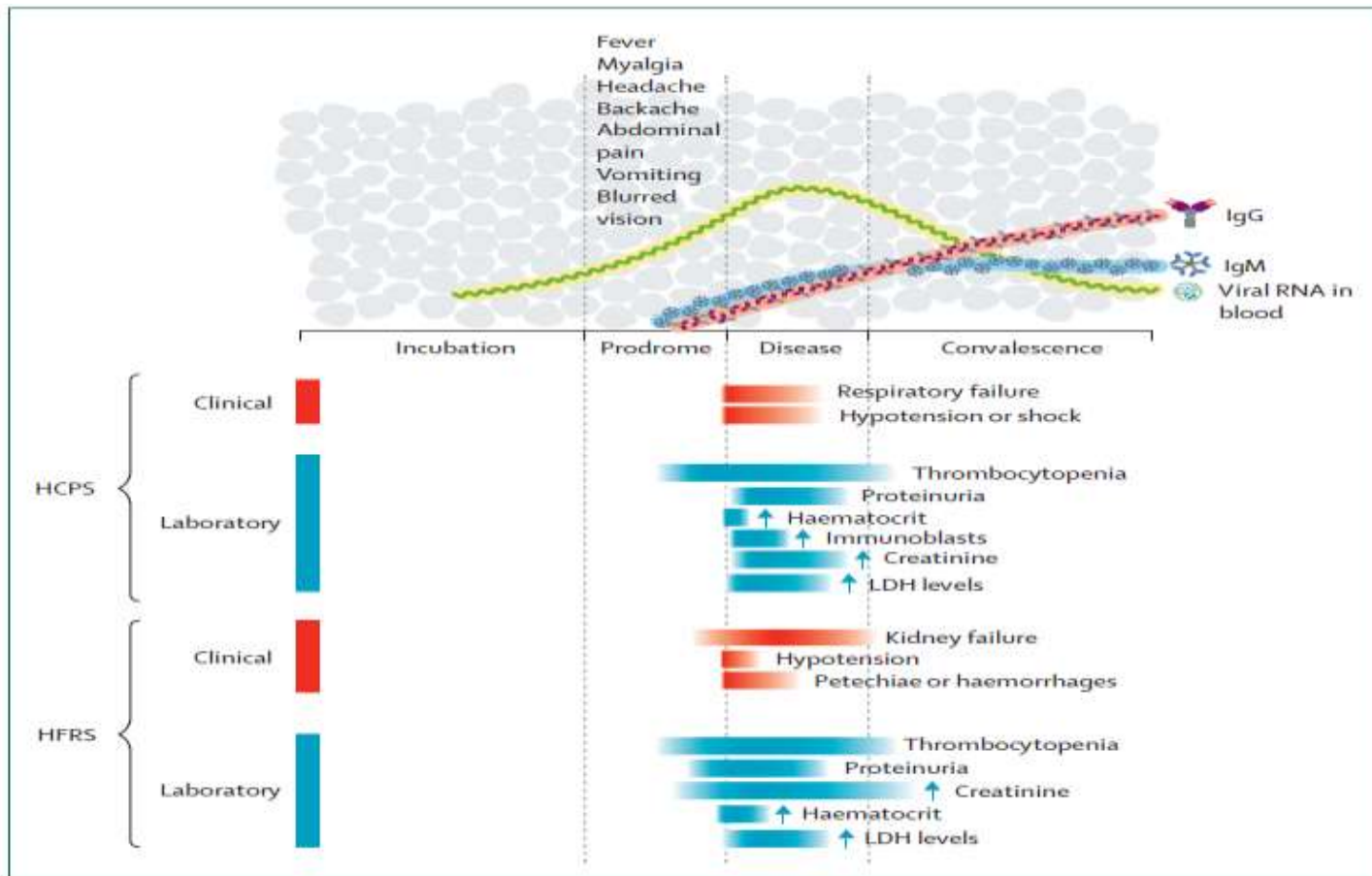
Moleküler Yöntemler

- RT-PCR - Erken dönemde yüksek duyarlılık
- Real-time RT-qPCR - Kantitatif değerlendirme
- Sekanslama - Genotiplime ve filogenetik analiz

Laboratuvar Bulguları

- Trombositopeni
- Lökositoz / lenfopeni
- Atipik lenfositler
- Hemokonsantrasyon (HKS)
- Yükselmiş kreatinin (HFRS)
- Proteinuri, hematüri
- LDH artış
- Yüksek AST/ALT

Destek Tedavisi: Temel İlkeler

Sıvı ve Hemodinamik Yönetim

HFRS'de Sıvı Yönetimi:

- Hipotansif dönemde dikkatli kristaloide infüzyonu
- Oligurik dönemde sıvı kısıtlaması (hipervolemi riski!)
- Diüretik dönemde agresif rehidrasyon (3-6 L/gün kayıp)

HKS'de Sıvı Yönetimi:

- **SIVI KISITLAMASI kritik önem taşır**
- Aşırı sıvı yüklemesi pulmoner ödemini kötüleştirir
- Vazopresor (norepinefrin) erken başlanmalı
- İnotropik destek (dobutamin) kardiyak depresyonda

Organ Destek Tedavisi

Bobrek Desteği:

- Hemodiyaliz: Ağır HFRS'de akut böbrek yetmezliğinde endike
- CRRT: Hemodinamik instabil hastalarda tercih edilir
- Periton diyalizi: Alternatif olarak kullanılabilir

Solunum Desteği:

- Erken entübasyon ve mekanik ventilasyon (HKS'de)
- Akciğer koruyucu ventilasyon stratejisi (6 mL/kg)
- PEEP titrasyonu ile oksijenasyon optimizasyonu
- Prone pozisyon: Refrakter hipoksehide

ECMO ve İleri Yoğun Bakım Yönetimi

Ekstrakorporeal Membran Oksijenasyonu (ECMO)

Endikasyonlar:

- Refrakter kardiyojenik sok (kardiyak indeks <2.0)
- Mekanik ventilasyona rağmen ağır hipoksemi ($PaO_2/FiO_2 <60$)
- Laktik asidoz (laktat >4 mmol/L, yükseliyor)

Klinik Sonuçlar:

- ECMO ile mortalite %35-40'tan %20-25'e düşebilir
- VA-ECMO (Veno-Arteriyel) kardiyojenik şokta tercih
- Erken başlangıç (ilk 24-48 saat) sonuçları iyileştirir

Yoğun Bakım İzleme Parametreleri

Hemodinamik: İnvaziv arteriyel basınç, CVP, pulmoner arter kateteri (ağır olgularda), kardiyak output

Solunumsal: Pulse oksimetri, arter kan gazı, akciğer grafisi (6-12 saatte bir), BT (gerekirse)

Renal: Saatlik idrar takibi, serum kreatinin, elektrolit paneli (4-6 saatte bir), sıvı dengesi

Hematolojik: Tam kan sayımı (6-12 saatte bir), koagülasyon paneli, D-dimer, fibrinojen

Antiviral ve Spesifik Tedaviler

Ribavirin

HFRS'de: Erken dönemde (ilk 5 gün içinde) IV ribavirin mortaliteyi anlamlı ölçüde azaltabilir. Çin ve Kore'de standart tedavide kullanılmaktadır.

HKS'de: Randomize kontrolleri çalışmalarda etkinlik gösterilemedi. Rutin kullanımı önerilmemektedir.

Doz: 33 mg/kg yükleme, ardından 16 mg/kg/6 saat (4 gün), sonra 8 mg/kg/8 saat (3 gün)

Yeni Antiviral Ajanlar

Favipiravir:

RdRp inhibitörü. In vitro etkinlik gösterildi. HFRS'de Faz II/III çalışmaları devam ediyor.

Baloxavir Marboxil:

Cap-bağımlili endonukleaz inhibitörü. Hayvan modellerinde umut verici sonuçlar.

ETAR (N-protein inhibitörü):

Preklinik aşamada, virüs replikasyonunu hedefler.

İmmünoterapi Yaklaşımları

Monoklonal Antikorlar: Anti-Gn/Gc monoklonal antikorlar hayvan modellerinde yüksek koruyuculuk gösterdi. İnsanda klinik çalışmalar planlanmaktadır.

Konvalesan Plazma: Andes virusu enfeksiyonunda mortaliteyi %32'den %14'e düşürdüğü raporlanmıştır. Yeterli titre önemli.

İmmunoplazma Konsantresi: Standardize ürün geliştirme aşamasında; doz ve zamanlama optimizasyonu devam ediyor.

Tedavi Karar Algoritması

Hantavirus Enfeksiyonu Tanısı Konuldu

Klinik Sendrom Deęerlendirmesi: HFRS mi? HKS mi?

KKHS Tedavi Protokolü

- IV Ribavirin basla (ilk 5 gün içinde)
- Sıvı yönetimi (fazlara göre ayarla)
- Elektrolit izleme ve düzeltme
- Hemodiyaliz (GFR <15 veya ağır üremi)
- Trombosit replasmanını değerlendir
- Kan basıncı izleme, vazopresor gerekirse
- Konvelesan dönemde poliuri yönetimi

HKS Tedavi Protokolü

- SIVI KISITLAMASI (ödem ağırlaştırma!)
- Erken entübasyon ve MV (ARDS protokolü)
- Vazopresor + inotropik destek
- ECMO deęerlendirmesi (CI <2.0 ise)
- Konvelesan plazma deęerlendir (Andes virusu)
- Hematokrit ve laktat izle
- İyileşme genellikle 48-72 saatte baslar

Korunma Stratejileri

Bireysel Önlemler

- Kemirgen teması ve habitatından kaçınma
- Kapalı alanlarda havalandırma (temizlik öncesi)
- Kontamine yüzeyler için %10 çamaşır suyu
- Eldiven ve maske kullanımı (riskli faaliyetler)
- Gıda maddelerini koruma

Çevre Kontrolü

- Kemirgen geçirmeyen yapı tasarımı
- Kemirgen popülasyon kontrolü (tuzak, rodentisid)
- Atık yönetimi ve çevre düzeni
- Gıda depolarının güvenli tasarımı
- Orman/tarla islerinde koruyucu ekipman

Aşı Geliştirme

- Hantavax (inaktive): G. Kore ve Çin'de lisanslı
- DNA aşıları: Klinik çalışmalar devam ediyor
- Rekombinant protein aşıları
- mRNA aşı platformları (araştırma aşamasında)
- Evrensel hantavirus aşısı hedefi

Sağlık Kuruluşları İçin Enfeksiyon Kontrolu

Hastane Ortamında nlemler

- Standart izolasyon önlemleri yeterlidir (ođu hantavirus icin insandan insana bulaşma yok)
- Laboratuvar personeli icin BSL-3 düzeyi (virüs kültürleri icin)
- Andes virusu şphelilerinde damlacık ve temas izolasyonu uygulanmalı
- Riskli bölgelerden dönen hastalarda ateş + böbrek/akciğer bulgusu varsa hantavirus dřnlmeli

Bildirim ve Srveyans

- Hantavirus enfeksiyonları bildirimini zorunlu hastalıklar listesindedir
- řüphelilerin erken bildirim ve iletiřim izolasyonu
- Seroprevalans alışmaları ile bölgesel risk değerlendirmesi
- Kemirgen srveyans programları ile erken uyarı sistemleri
- Uluslararası ađlar (WHO, ECDC) ile iřbirliđi

Güncel Gelişmeler

Araştırma yönelimleri ve gelecek perspektifi

Güncel Araştırma Alanları

Yeni Nesil Aşılar

mRNA platformları, çok valanlı aşılar, DNA aşı klinik denemeleri

Antiviral Gelişim

Favipiravir, baloxavir marboxil, monoklonal antikor tedavileri

Tanı Teknolojileri

Hızlı antijen testleri, multipleks PCR panelleri, biyosensör teknolojileri

Ekolojik Modelleme

İklim değişikliği-kemirgen dinamikleri, risk haritalama, erken uyarı sistemleri

Genomik Çalışmalar

Konak duyarlılığı, virüs evrimsel dinamikleri, filogeografi analizleri

Tek Sağlık Yaklaşımı

İnsan-hayvan-çevre sağlığının entegre izlenmesi ve yönetimi

Klinik Anahtar Mesajlar

Erken tanı yaşam kurtarır: Ateş + trombositopeni + böbrek/akciğer bulguları olan her hastada hantavirus düşünölmeli

HFRS ve HKS farklı klinik tablolar ama aynı patogenez: endotel disfonksiyonu ve vasköler kaçak

Destek tedavisi temeldir: Özellikle sıvı yönetimi dikkatli yapılmalı (aşırı sıvı yüklemesinden kaçınılmalı)

HKS'de ECMO hayat kurtarıcı olabilir: Refrakter kardiyojenik şokta erken başvuru önemli

Korunma en etkili strateji: Kemirgen kontrolü ve kişisel koruyucu önlemler mortaliteyi azaltır

Sonuç

Hantavirus enfeksiyonları, küresel bir halk sağlığı tehdidi olmaya devam etmektedir.

Erken tanı, etkin destek tedavisi ve koruyucu önlemlerle mortalite önemli ölçüde azaltılabilir.

Yeni aşı ve antiviral stratejiler umut vadetmektedir.

Teşekkürler